יד: לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ויהבו ליה שחור ושקל. נראה דהך בעיא היא אפילו לרבנן דאמרי בין התרגולים דאיכא למימר דעד כאן לא אמרי אלא כשים שם לבנים ושחורים ואמר זה וזה ואז יש לחוש דדעתיה אלבן וקונה שחור מפני לבן שעמו אבל הכא כי יהבי ליה שחור ושקיל ליה ואזיל אינו יודע שיתנו לו לבן: **חצב** קשבא. פ"ה והוא מין תמרים והכי נמי משמע בפ"ק דמגילה (דף ז:) דקאמר התם מלי טפקא דקשבי וטפקא הוא סל שמשימין בו תמרים כדאמרינן בריש הזורק (גיטין דף עח.) טפקא דאבלה ביה תמרים וקשבא נמי משמע בפרק הכונס (כ"ק דף נח: ושם ד"ה קשבא) שהוא דקל גבי ההוא דקן קשבא מחבריה אמר ריש גלותא לדידי מזי לי ואזלת תאלתא בקינא הוו קיימי ותאלי הס דקליס נחורים כדמשמע בפרק המוכר את הבית (נ"ב דף סט:) וקשיא אמאי נקט דקל טב כיון דדקלי כולהו אסירי לך נראה לפרש דתרי מיני קשבא ניעהו האחד נושא תמרים ומיניה מיירי בכל הני שהבאתי אבל האי דהכא הוא מין עשב שבו מיתם יהושע ישראל את הארץ וכן משמע בפרק ח"ה (שם דף ט.) שמעמידין אותו על המגלים דאמרינן אין שם לא מיגר ולא חצב אמאי ובערון (ערך חצב ה') פירש כל חצבא דהכא שהוא יערת הדבש קנה שגדל בו לוקר"ש ובמסקנא דהך שמעתא כתב ר' נרון גר' כיון דשאר דברים פירוש אסור א"כ אסור לעולם למכור לכומר עובד כוכבים לבונה דהוי כמו פירושן דדבר ברור הוא דלתקרובת בעי ליה ועובר משום לפני עור וגם אסור למכור שעוה לשום עובד כוכבים ביום איד ההוא אבל ודאי בשאר ימים מותר וכן אותם כלי עבודת כוכבים שישראל קונה לאחר שפגמו העובד כוכבים ובטלו מ"מ אסור למכרו לעובד כוכבים כמו שהוא עד שיהא ניתן כולו בכשיל פגימה אחת אינו מניח לתת בו יין נקלם לעבודת כוכבים והכי נמי ספרי' פסולים הראוים לתיפלה בבית עבודת כוכבים אסור למכור להם לכומרים דעובר משום לפני עור ואף לעובד כוכבים שאינו כומר אסור דבודאי יתנגו או יתכרנו לכומר: **מקום** שנהגו שלא למכור אין מוכרין. פירוש משום חשש רביעה ועבר אלפני עור וגו' ומדלא מפליג הכא בין אית ליה בהמה ובין לית ליה בהמה אלמא משמע דאפילו אית ליה לעובד כוכבים בהמה אחרינתא אסור ובשאר הכי"ר אלמנן מ"ש מדלעיל (דף ו.) גבי מקרובת דאי אית ליה לדידיה בהמה שרי לגישנא דלפני עור והכא קיימינן לאותו לישנא דספרי' ותיכף ר' יהודה דשמי רביעה שהוא מתאוה לכל בהמה ובהמה וא"ת במקום שנהגו שלא למכור נמי נימא לשחיטה זבנה דקאמרינן בגמ' גבי רב הונא דזבין פרה לעובד כוכבים משום דאימר לשחיטה זבנה ויש לומר דסתם בהמה דקה לגדל היא עומדת כגון לחלבה וכחל לנחתה: **שלמין** ושבורין. פירוש דנזרינן זבורין אטו שלימין ותימה מ"ש מפרה דתלינן באימר לשחיטה זבנה ובשבורין ואלו לשחיטה זבנה וי"ל דשבורין כי חזו להו עלמא בבית העובד כוכבים שברי דשלמין נמכרו ובבית העובד כוכבים נשתברו וכי זבין לאו לשחיטה זבין אבל פרה אפילו לאחר ימים רבים כי חזו לה עלמא בביתיה דעובד כוכבים אמר לשחיטה זבנה לפי שאינה ראויה למלאכה כל כך אבל אין לפרש דאינה ראויה למלאכה כלל דהא אמרינן בגמ' (לקמן טו.) ישראל שסכר פרה מכהן משמע דפרה בת מלאכה היא וכן (שם:) לא [1]יסכור לו פרה החורשת בשביעית אלמא בת מלאכה היא דשב"ש[2]: **ובן** בתירא מתיר בסום. פ"ה משום דלרכיבה בעי ליה כיון שאין מלאכתו אלא ברכיבה ואין ברכיבה חיוב חטאת אלא שבות ולא דק דודאי במיוחד לרכיבה אדם אמר בפ' המלינו (שבת דף לד.) דאפילו רבנן מודו דליכא חיוב חטאת משום דמי נושא את עצמו ולא פליגי אלא בשום המיוחד לעופות וא"ת מנ"ל התם דטעמייהו דרבנן דאסרי הכא היינו משום דס"ל דאין מי כזה דעופות נושא את עצמו דלמא טעמייהו דרבי [3]דגזר משום תורת כלי זיין וי"ל דמדכיולו ליה עם שאר בהמה בשה דטעמייהו ממה שיש איסור בשעת מכר משום שאלה שכירות ונפיוני אלמא ש"מ בשום נמי היינו טעמייהו: **אמר** רב במקום שאסרו לייחד אסרו למכור בו'. פירוש דטעמא דשרו רבנן במקום שנהגו למכור היינו משום דלא חשידי על הרביעה וה"ה לייחד אלמא תלי רב טעמא דמכר בחשד דרביעה וקשה לר"י אמאי לא פריך ליה ממתני' דלקמן (דף טו:) בשמעתין מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותים מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אסור ואתם ליכא חשד דרביעה כדפריך לקמן דאין כותים חשודים על הרביעה ולריך עיון ולאמאי דהדר ביה רב ניחא:

לא סתמן צריכא למימר דמזבנינן ולא פירושן צריכא למימר דלא מזבנינן אלא סתמן דקאמר חיטי פירושן דקאמר חוורתא מכלל דתרגול אפי' סתמן נמי לא אמרי לעולם סתמן דקאמר חיטי חוורתא פירושן דקאמר לעבודת כוכבים ופירושן אצטריכא ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קא בעי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים וסבר כי היכי דההוא גברא אביק ביה כ"ע נמי אביקו אימא הכי כי היכי דליתבו לי קמ"ל בעי רב אשי תרגול לבן קטוע למי מהו למכור לו תרגול לבן שלם מי אמרינן מדקאמר קטוע לאו לעבודת כוכבים קבעי או דלמא איערומי קא מערים את"ל [4]האי איערומי הוא דקא מערים תרגול לבן למי תרגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל מהו למכור לו לבן מי אמרינן כיון [5]דיהבו שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים קא בעי או דלמא [6]איערומי קא מערים תיקו: ר"מ אומר אף דקל וכו': א"ל רב חסדא לאבימי גמירי [7]דרעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין ואנן חמשה תנן ולא ידעינן מאי קאמרינן ומאי קשיא דקתני ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלם אסור למכור לעובדי כוכבים דקל טב הוא דלא מזבנינן הא דקל ביש מזבנינן והתנן [8]אין מוכרין להם במחובר לקרקע א"ל מאי דקל טב פירות דקל טב וכן אמר רב הונא פירות דקל טב חצב קשבא נקלם כי אתא רב דימי א"ר חמא בר יוסף [9]קורייטי א"ל אביי לרב דימי תנן נקלם ולא ידעינן מהו ואת אמרת קורייטי ולא ידעינן מאי אהנית לן א"ל אהנאי לכו דכי אזלת התם אמרת להו נקלם ולא ידעי אמרת להו קורייטי וידעי וקא מחוו לך: **מתני' [2]מקום [10]שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין [11] ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים שלמין ושבורין [12]ר' יהודה מתיר בשבורה [13]ובן בתירא [14]מתיר בסום: **גמ'** למימרא דאיסורא ליכא מנהגא הוא דאיכא היכא דנהיג איסור נהוג היכא דנהיג היתר נהוג ורמינהי [15]אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה אמר רב מקום שהתירו למכור התירו לייחד מקום שאסרו לייחד אסרו למכור

ור"א

תניא מילתא ומקום שנהגו למכור דקתני מתני' כגון במקום שאין חשודין על הרביעה לפיכך התירו לייחד: **ומקום שאסרו לייחד.** דקתני אין מעמידין מיירי במקום שחשודין על הרביעה שמנהגם בכך ולפיכך אסורין למכור והכל הולך אחר המנהג. ולא קשיא הא דלא קאמר נמי כי האי לישנא מקום שאסרו למכור אסור לייחד כי היכי דקאמר מקום שהתירו למכור התירו לייחד משום דהתירו למכור דקתני קא מהדר אמתני' דקתני מקום שנהגו למכור מוכרין דתנא דידן לא מייתי אלא במכירה ומקום שאסרו לייחד [16] דקמהדר אההיא דאין מעמידין דמיירי באיסור יחוד:

ור"ל

לאו [17]**סתמא צריכא למימר דמזבנינן.** דלא תניין אלא תרגול לבן אבל חיטי חוורתי מותר: **אפי' סתמן נמי לא.** וקשיא לרבי זירא דאמר תרגול נמי מותר למכור לו תרגול לבן: **סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים קבעי.** דהא אין דרך חיטין להקריב לעבודת כוכבים: **אלא מיבק אביק ביה.** קשור. ואילו קוין מידו שוס חפץ לצורך עבודת כוכבים היה נותנה בזול מתוך שהוא אדוק לעבודת כוכבים וסבור כי היכי דאביקנא בה ויהיבנא כל מילי דאית לי בזול לצורך עבודת כוכבים כ"ע נמי אדוקין בה סבר אימא לעבודת כוכבים קבעינא ויהבו לי בזול ומיהו אין לבו לעבודת כוכבים ולישתרי קמ"ל: **קטוע.** רגל: **איערומי מערים.** דידע הוא שאין קטוע מצוי וימכרו לו שלם אלא להוליא מלבם שלא יביטו שלצורך עבודת כוכבים הוא מובע קטוע: **ויהבו ליה שחור ושקיל.** כלומר כשמוכרין לו שחור לבדו שקיל ליה. ואלינא דר' יהודה מיבעיא ליה הכי ולא לרבנן דרבנן אפי' בין תרגולים אסרי: דקל טב ודקל ביש שני מיני דקלים הם: **אין מוכרין להן כמחובר לקרקע.** כדמפ' לקמן (דף כ.) משום דכתיב לא תחנם[3] לא תתן להם חניי' בקרקע: **קשבא.** מין תמרים כמו (מגילה ז:) מלא טפקא דקשבי. ואית דאמר היינו חצבה שבו מיתם יהושע את הארץ (נ"ב דף טו.) ועשב נאה הוא: **קורייטי.** מין פירות. וי"ל עפרורית קרטי לבונה ואינו נראה לע"כ אמאי לא ידעי: **דכי אולם לחסם.** לא"י: **מתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה.** כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה והכי מפרש לה בגמרא. ואלו יש בה אדם מפני המחלוק לא גרס לה הכא אלא בספרים (דף כ:) גרס לה: **וכל מקום אין מוכרין להן בהמה גסה.** מפני שמיוחדת למלאכה ועושה בהמתו מלאכה בשבת: **עגלים וסייחים שלמים ושבורים.** ואפילו שבורים שאינן ראוין למלאכה גזרו בהו רבנן דלמא אתי לאחלופי ואתי למזבן להו גדולים ושלמים הראוין למלאכה ואיכא למיחש להו לשאלה ולשכירות ונפיוני כדמפרש בטעמא בגמ' (טו.): **מפיר בשבורה.** מפרש בטעמא בגמ' (טו.): **מפיר בסום.** שאין מלאכתו אלא לרכיבה ורכיבה שבות היא ולאו מלאכה משום דאי עשאי את עצמו לא איכפת לן אי אתי להשאילו ולהשכירו: **גמ' מפני שחשודין על הרביעה.** ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול[4] דבני נח נצטוו על הרביעה דכתיב (בראשית ט) והיו לבשר אחד יצאו בהמה ואיה שאין נעשין בשר אחד (סנהדרין דף נח.): **אמר רב במקום שהתירו למכור בו.** כלומר יחוד נמי במנהגא

[1] ל"ל דיהבו ליה שחור כו'. רש"ש. [2] [כלומר מסכת עבודת כוכבים]. [3] [לקמן יט.]. [4] [ברכות נ:].

[5] [פסחים נג. כל המסנה זז]. [6] [גיר' רי"ף ולא יעבה אדם מפני המחלוקת]. [7] [לקמן טז:]. [8] שבת לד. בכורות כ. [לעיל ז:]. [9] [לקמן טח. פסחים נג. תוספ' רפ"ב]. [10] [לקמן כב.]. [11] [בגרים זז. [12] [ויקרא יט.]. [13] [ל"ל ימכור]. [14] [וע"ע תוס' לקמן טו. ד"ה אימור]. [15] [לקמן טח.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקום שאסרו וכו' שאסרו לייחד דקתני קמהדר אההיא:

מוסף רש"י

מקום שנהגו שלא למכור. דהמתיר על עצמן דילמא אתי למכור גסה (פסחים נג.). אין מוכרין להם בהמה גסה. דנזור ביה רבנן משום שאלה ומשום שכירות ומשום נפיוני וישראל מצוה על שביתת בהמתו בשבת (שם). עגלים וסייחים. קטנים ואע"ג דלאו כני מלאכה ניהו מיתלפי ממכירת גדולים, ושבורים מיתלפי ממכירת שלמים (שם). מתיר בשבורה. למכור לעכו"ם בהמה שנשברו רגליה ומקום שלא נחשדו על הרביעה (בכורות ב.) דלא משכי לה מי ליה ישראל הלך לא חד ליה אתי למיסרייה מכירה אחריתי (פסחים שם). מתיר בסום. לפי שמלאכתו לרכיבה ומיהי דידיה ליכא למיגזר בהן דאין בה אלא משום שבות, דאין ניזכין על גבי בהמה גבי שבות תנן לה במסכת כלה (פסחים שם וכע"ז לעיל ז:) מפני שמלאכת הסוס אם היה אדם עושה אותה אין חייב עליה חטאת, דלרכיבה עומד ואם יעשה את עצמו, והא דאמרי למכור בהמה גסה לנכרי משום שאלה ומשום שכירות אסור, ובום לי נמי דמיגל ומוגר לאי מיסולא דאורייתא איכא, שאין זו מלאכה אצל הסוס ונכי מוהרת שביתת בהמה מלאכה כתיבא (שבת צד: וכע"ז בכורות ב.), בפונדקאות. שעשין להתאכסן שם עוברי דרכים ומעלים שכר לנעליה (לקמן נב.). שחשודין על הרביעה. ונכי נח נאסרו כה כי' דש כאן לפני עור לא תתן מכשול (שם).

מסורת הש"ס

(א) פסחים נג. כל המסנה זז. (ב) [לקמן כ.]. (ג) [ברכות נ:]. (ד) [ברכות נ:]. (ה) [פסחים נג. כל המסנה זז]. (ו) [גיר' רי"ף ולא יעבה אדם מפני המחלוקת]. (ז) [לקמן טז:]. (ח) שבת לד. בכורות כ. [לעיל ז:]. [לקמן טח. פסחים נג. תוספ' רפ"ב]. (ט) [לקמן כב.]. (י) [בגרים זז. (כ) [ויקרא יט.]. (ל) [ל"ל ימכור]. (מ) [וע"ע תוס' לקמן טו. ד"ה אימור]. (נ) [לקמן טח.].

רבינו חננאל

מאי לאו סתמן דקאמר מאן מזבן חיטי ופירושן בראמר מאן מזבן חיטי חיורתא מכלל דתרגול אפילו בסתמא אסור. ופרקי לא לעולם סתמן דקאמר חיטי חיורתא פירושן דקאמר חיטי לעבודת כוכבים ופירושן איצטריך ליה סד"א האי גברא לאו לעבודת כוכבים בעי להו להנהו חיטי אלא מיבק הוא דאביק בעבודת כוכבים כלומר אוהבה הרבה ודבוק באהבת עבודת כוכבים וסבר כי היכי דאביק בה הוא הכי אביקי בה אחריני וכיון דשמעי דלעבודת כוכבים בעינא לה יהבי לי קמ"ל. בעי רב אשי מהו למכור לבן קטוע למי מהו למכור לו תרגול לבן שלם מי אמרינן מדקאמר קטוע לאו לעבודת כוכבים קבעי או דלמא איערומי קא מערים תרגול לבן למי תרגול לבן למי ויהבו ליה שחור ושקל ויהבו ליה אדום ושקל מהו למכור לו לבן מי אמרינן כיון דיהבו שחור ושקל אדום ושקל לאו לעבודת כוכבים קא בעי או דלמא איערומי קא מערים תיקו: ר"מ אומר אף דקל וכו': א"ל רב חסדא לאבימי גמירי דרעבודת כוכבים דאברהם אבינו ד' מאה פירקי הויין ואנן חמשה תנן ולא ידעינן מאי קאמרינן ומאי קשיא דקתני ר"מ אומר אף דקל טב חצב ונקלם אסור למכור לעובדי כוכבים דקל טב הוא דלא מזבנינן הא דקל ביש מזבנינן והתנן אין מוכרין להם במחובר לקרקע א"ל מאי דקל טב פירות דקל טב וכן אמר רב הונא פירות דקל טב חצב קשבא נקלם כי אתא רב דימי א"ר חמא בר יוסף קורייטי א"ל אביי לרב דימי תנן נקלם ולא ידעינן מהו ואת אמרת קורייטי ולא ידעינן מאי אהנית לן א"ל אהנאי לכו דכי אזלת התם אמרת להו נקלם ולא ידעי אמרת להו קורייטי וידעי וקא מחוו לך: **מתני'** מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעובדי כוכבים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים שלמין ושבורין ר' יהודה מתיר בשבורה ובן בתירא מתיר בסום: **גמ'** למימרא דאיסורא ליכא מנהגא הוא דאיכא היכא דנהיג איסור נהוג היכא דנהיג היתר נהוג ורמינהי אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הבהמה פי' רובעין הבהמה ואיך ובנינן להו ועבריגן על ולפני עור לא תתן מכשול.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com